

4. Протокол об изменении Международной конвенции об унификации некоторых правил о коносаменте, подписанный в Брюсселе 25 августа 1924 года (Правила Висби) // (Брюссель, 23 февраля 1968 года) Міжнародна морська організація; протокол, міжнародний документ від 23.02.1968-http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_22.

5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356 (Редакція від 01.01.2016, підстава 1709-18, 835-19).

6. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. (Редакція від 20.09.2015, підстава 701-19) – № 31. – Ст. 268.

7. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.

8. Агарков М.М. Основы банковского права: курс лекций; Учение о ценных бумагах: науч. исслед. – М.: Издательство БЕК, 1994. – 349 с.

9. Неверов О.Г. Товарораспорядительные документы в торговом обороте: Дис. ... к. ю. н.: 12.00.03. – М., 2001.

ВЕДЬКАЛ В. А.,

кандидат історичних наук, доцент
(Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара)

УДК 341.1/7

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

У статті розглянуто співпрацю України з міжнародними універсальними і регіональними організаціями, зокрема, ООН та Радою Європи у сфері запобігання й протидії корупції з метою вироблення основних напрямів удосконалення правового механізму держави.

Ключові слова: корупція, міжнародні конвенції, моніторинг, адаптація, антикорупційні заходи.

В статье рассмотрено сотрудничество Украины с международными универсальными и региональными организациями, в частности, ООН и Советом Европы в сфере предотвращения и противодействия коррупции с целью разработки основных направлений усовершенствования правового механизма государства.

Ключевые слова: коррупция, международные конвенции, мониторинг, адаптация, антикоррупционные меры.

The article discusses Ukraine's cooperation with international universal and regional organizations, including UN and Council of Europe on preventing and combating corruption to develop main directions of improving legal framework of state.

Key words: corruption, international conventions, monitoring, adaptation, anti-corruption measures.

Вступ. Одним із важливих аспектів сучасної державної політики України є реформування системи запобігання і протидії корупції, приведення її законодавства у відповідність із вимогами міжнародних стандартів. Це обумовлено незадовільним станом справ у сфері антикорупційної політики, особливостями якої є фрагментарність і недосконалість законодавства та інституційної антикорупційної інфраструктури, що загрожує нормальному розвитку суспільства, євроінтеграційним процесам [1].

У всесвітньому рейтингу індексу сприйняття корупції за 2015 р. Україна посіла 13 місце зі 168 позицій, а індекс СРІ України склав 27 балів зі 100 можливих [2].

Корупція в нашій країні за даними досліджень, які проводилися компаніями Transparency International, Gallup International та Центром Разумкова, у 2013–2015 р. р. не зменшилася, а в деяких сферах навіть зросла на 5–18% [3]. У зв'язку з цим Українська держава повинна визнати боротьбу з корупцією своїм пріоритетним завданням.

Окремі міжнародно-правові аспекти співробітництва України у сфері запобігання та протидії корупції досліджували А.М. Візір, М.В. Буроменський, В.М. Гребенюк, С.Ф. Константинов, М.І. Мельник та інші.

У той же час у сучасних умовах розбудови антикорупційного законодавства недостатньо вивченими залишаються особливості участі України у міжнародному антикорупційному співробітництві, створення відповідної інституційної антикорупційної інфраструктури та забезпечення її ефективного функціонування.

Постановка завдання. Метою даної статті є оцінка відповідності законодавства України міжнародно-правовим нормам, перспектив участі України у міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції, розробка пропозицій по вдосконаленню антикорупційного законодавства.

Результати дослідження. Проблема боротьби з корупцією носить не лише внутрішньодержавний, а й міжнародний характер, що зумовлює співпрацю України з міжнародними універсальними і регіональними організаціями, зокрема, ООН, Радою Європи, Європейським союзом та приведення національного законодавства у відповідність із прийнятими зобов'язаннями.

Ця співпраця регламентується значною кількістю конвенцій, учасницею яких є Україна. Так, 18 жовтня 2006 року Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, цілями якої є сприяння вжиттю і посиленню заходів, спрямованих на ефективне і дієве запобігання корупції та боротьбу з нею, заохочення, сприяння та підтримка міжнародного співробітництва й технічної допомоги в запобіганні корупції та боротьбі з нею; заохочення чесності, непідкупності, відповідальності і належного управління публічними справами і публічним майном. Конвенція містить норми, де визначено основні засади політики держав-учасниць у сфері запобігання й протидії корупції, а саме: створення органу або органів із запобігання та протидії корупції (ст. 6); оптимізація функціонування публічного й приватного секторів (ст. 7 та 12); запровадження кодексів поведінки державних посадових осіб (ст. 8); забезпечення доступу громадськості до процесів протидії корупції (ст. 13) тощо [4]. Формами міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії корупції відповідно до Конвенції ООН проти корупції є: взаємна правова допомога, що полягає в обробці запитів, що надходять від органів, які відповідно до національного законодавства мають право розслідувати чи переслідувати за вчинення корупційного правопорушення; надання інформації за власною ініціативою; обмін інформацією; передача карної справи; спільні розслідування; спеціальні методики розслідування, підготовка кадрів і технічна допомога.

Одночасно з ратифікацією цієї конвенції була заснована Конференція держав-учасниць Конвенції з метою проведення моніторингу і підготовки рекомендацій по реалізації універсального антикорупційного документа. На третій сесії Конференції держав-учасників Конвенції ООН проти корупції в листопаді 2009 р. був схвалений механізм огляду ходу здійснення Конвенції, який передбачає, що всі держави-члени надають у секретаріат Робочої групи інформацію про відповідність положень Конвенції, заснованих на методиці самоо-

цінки. Далі держави члени, що проводять оцінку, разом із державою, яку оцінюють, готують повний звіт і висновки, які підлягають публікації. Процес моніторингу був поділений на два етапи. Перший (2010–2015 р. р.) передбачав огляд ходу здійснення Конвенції з питань криміналізації корупції і правозастосування, другий (2015–2020 р. р.) – із питань превентивних заходів і заходів із повернення активів. Відповідно до графіку проведення оцінювання Україна стала однією з перших країн, щодо якої проводиться оцінка стану імплементації згаданої Конвенції ООН.

З питань запобігання та протидії корупції наша держава співпрацює не лише з універсальними, а й регіональними організаціями, зокрема Радою Європи, яка розробила кілька міжнародно-правових документів у цій сфері: Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією; Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією; Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією; Двадцять принципів боротьби з корупцією.

У 2005–2006 роках Україна ратифікувала Кримінальну та Цивільну конвенції Ради Європи по боротьбі з корупцією, які набули чинності для України 1 березня 2010 року і стали невід’ємною частиною її національного законодавства.

Кримінальна конвенція від 27 січня 1999 р. визначила міжнародно– правові підстави криміналізації корупційних дій, види та обсяг міжнародно-правової допомоги, передбачила уніфікацію законодавства щодо криміналізації корупційних злочинів і створення у державах спеціалізованих антикорупційних органів, які матимуть необхідну самостійність відповідно до основоположних принципів правової системи сторони. До змісту корупційних дій конвенція відносить хабарництво національних державних посадових осіб (ст. 2), одержання хабара національними державними посадовими особами (ст. 3), хабарництво іноземних державних посадових осіб (ст. 5), хабарництво членів іноземних представницьких органів (ст. 6), хабарництво у приватному секторі (ст. 7, 8), хабарництво посадових осіб міжнародних організацій (ст. 9), хабарництво суддів і посадових осіб міжнародних судів (ст. 11), зловживання впливом (ст. 12), відмивання доходів, отриманих від злочинів, пов’язаних із корупцією (ст. 13), фінансові злочини (ст. 14) [5].

Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року зазначила, що обов’язковим завданням сторін є сприяння боротьбі з корупцією шляхом надання особам, яким заподіяно шкоду внаслідок корупційних дій, можливості отримати компенсацію за заподіяну шкоду.

Згідно зі ст. 3 цієї конвенції сторони зобов’язані у своєму внутрішньому законодавстві передбачити для осіб, яким заподіяно шкоду внаслідок корупційних дій, право на порушення судової справи з метою отримання повної компенсації за заподіяну шкоду. Така компенсація може охоплювати матеріальні збитки, втрачену вигоду та немайнову шкоду [6].

Ратифікація конвенцій ООН та Ради Європи вимагала від України внесення змін до діючого законодавства і ухвалення низки нових законів.

З метою приведення українського законодавства у відповідність до вимог Конвенцій Ради Європи було ухвалено ряд антикорупційних законів.

Особливої уваги заслуговує Закон «Про запобігання корупції», схвалений 14 жовтня 2014 року.

Саме цей закон визначив правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції, порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, умови щодо відшкодування завданих збитків внаслідок вчинення корупційних правопорушень, умови поновлення порушених прав чи інтересів фізичних осіб і юридичних осіб, інтересів держави [7].

На його основі було сформовано Національне агентство з питань запобігання корупції – центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом та сферою відповідальності. На НАПЗ покладено відповідальність формування та реалізації антикорупційної політики, а саме, підготовка проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу та оцінки ефективності її виконання; підготовка та подання до Кабінету Міністрів України проекту національної доповіді щодо реалізації засад

антикорупційної політики; розроблення проектів нормативно-правових актів із цих питань; забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили правопорушення, пов'язані з корупцією; залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики.

Члени НАЗК призначаються урядом після проведення конкурсного відбору, який є відкритим для громадськості, включаючи неурядові організації. Законодавство визначає ступінь «громадського контролю» за роботою НАЗК. На думку міжнародних експертів саме фактичний склад НАЗК матиме вирішальне значення для функціонування цього органу.

Для удосконалення правових засобів боротьби з корупцією 14 жовтня 2014 р. Верховна Рада України схвалила Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія на 2014–2017 р. р)», а Кабінет Міністрів України 29 квітня 2015 р. розробив механізм виконання завдань щодо реалізації державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 р. р., метою яких є створення ефективної загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинників, які до неї призводять, зокрема статистичних спостережень, моніторингу виконання цих рішень та їх впливу на стан справ із питань запобігання корупції незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадського суспільства, а також формування суспільної підтримки у подоланні корупції [8; 9].

Антикорупційна стратегія передбачає створення добросовісної та професійної публічної служби відповідно до міжнародних стандартів, запровадження ефективних антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади, усунення ризиків корупції та впровадження прозорої системи проведення державних закупівель, подолання корупції у судочинстві, усунення корупційних передумов ведення бізнесу, створення системи інструментів, які б дозволили ефективно виявляти та розслідувати корупційні злочини тощо.

Слід зазначити, що дана програма була прийнята у відповідності з основними антикорупційними документами, схваленими ООН і Радою Європи.

Для виконання взятих на себе зобов'язань та імплементації в українське законодавство норм міжнародних конвенцій Верховна Рада внесла зміни до деяких законодавчих актів України, спрямованих на виконання рекомендацій, наданих Україні в рамках огляду стану імплементації конвенції ООН проти корупції. В 2014 році було внесено зміни до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення. Окремі механізми протидії корупції були визначені в Законі «Про прокуратуру» (набув чинності 25 квітня 2015 р.)

Відповідно до антикорупційних законів в Україні були сформовані і розпочали свою діяльність відповідні державні інституції – Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (СПУ). Решта необхідних інституцій, зокрема Державне бюро розслідування (ДБР), поки що знайшли своє відображення лише у прийнятих законах.

18 лютого 2016 р. Верховна Рада України ухвалила три закони [10, 11, 12], основна мета яких полягає у виконанні критеріїв у сфері боротьби з корупцією, необхідних для скасування віз із Європейським Союзом, зокрема процедури арешту майна та інституту спеціальної конфіскації, діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку і управління активами, отриманими від корупційних і інших злочинів. Закон надає право не тільки на збереження активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, але і на володіння, користування та/або розпорядження такими активами, або реалізацію чи передачу. 15 березня 2016 р. був ухвалений Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру в 2016 році», згідно з яким вносяться зміни до таких законодавчих актів України: Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Закону України «Про запобігання корупції». Парламент доповнив ст. 172-6

Кодексу про адміністративні правопорушення й передбачив штраф від 1 до 2,5 тис. неоподатковуваних доходів громадян за подачу завідомо недостовірних відомостей у декларації про доходи чиновників, ст. 366-1 Кримінального кодексу, згідно з якою за подання недостовірної інформації або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації передбачається покарання у вигляді штрафу від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від ста п'ятдесяти до двохсот со- рока годин, або позбавлення волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Окрім того, Рада внесла зміни в ст. 50 Закону «Про запобігання корупції» і встановила, що повна перевірка декларації про доходи може проводитися в період здійснення чиновником своїх повноважень, а також протягом 3 років після припинення такої діяльності [13]. Саме цей закон вважається останнім законом, необхідним для запровадження безвізового режиму з Європейським Союзом.

Важливу роль у боротьбі з корупцією відіграє група держав Ради Європи проти корупції (GRECO), до якої Україна приєдналася 1 січня 2006 р.

Метою даної організації є удосконалення компетентності її членів у боротьбі з корупцією для вжиття заходів через динамічний процес спільного оцінювання методів проведення та однакового впливу згідно з їхніми зобов'язаннями в цій сфері, і стала учасником моніторингу цієї організації за дотриманням керівних принципів боротьби з корупцією, які прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 6 листопада 1997 року та впровадженням міжнародних законодавчих документів, прийнятих відповідно до Програми дій боротьби з корупцією згідно з положеннями, які містяться в цих документах [14]. GRECO проводить оціночні процедури щодо кожного свого члена. Моніторинг допомагає визначити прогалини в національній антикорупційній політиці, ініціює проведення змін національного законодавства та інституціональних реформ.

У червні 2015 р. на пленарному засіданні GRECO в Страсбурзі було затверджено 5 додатковий звіт про виконання рекомендацій Україною за результатами 1 та 2 раундів оцінювання. GRECO прийшов до висновків, що з 25 рекомендацій Україна 20 – виконала задовільно чи продемонструвала значний прогрес, 4 – виконала частково, 1 – не виконала [15].

У звіті зазначається, що Україна досягла значного прогресу стосовно криміналізації корупційної діяльності в рамках Кримінального кодексу, відповідальності юридичних осіб за вчинення корупційної діяльності, режимів конфіскації та арешту майна, процедур держзакупівель. Разом із тим GRECO висловив стурбованість стосовно створення нового контрольного органу – Національного агентства з питань запобігання корупції, наголосив на необхідності збалансованої структури НАЗК, включаючи як представників державних органів, так і представників громадянського суспільства. Існує потреба розширення зовнішнього незалежного аудиту органів місцевої влади з метою його поширення на всі види діяльності цих органів, а також забезпечення при аудиті використання таких же принципів незалежності, прозорості і контролю, які застосовуються Рахунковою палатою.

Аналіз проведеного дослідження дозволяє зробити **висновок**, що незважаючи на прийняття антикорупційних законів, які вимагають тривалих зусиль щодо їх реалізації, та утворення інституціональної інфраструктури у сфері запобігання та протидії корупції на сьогодні залишається цілий ряд не врегульованих проблем:

- не розпочала роботу електронна система подання та оприлюднення декларацій чиновників;
- не вирішена проблема повернення в Україну з-за кордону грошових коштів, отриманих корупційним шляхом;
- не сформовано Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні;
- відсутня практична імплементація прийнятого законодавства щодо застосування до юридичних осіб кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення;
- у повній мірі не імplementовано на практиці закони у сфері забезпечення прозорості та підзвітності, серед яких найважливішими є закони про відкриття реєстрів прав власності на нерухоме та рухоме майно.

У зв'язку з цим у рамках реалізації антикорупційної стратегії необхідно:

- забезпечити функціонування та співпрацю Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Національної агенції з питань запобігання корупції та Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, передбачити належне фінансування цих органів у бюджеті;
- впровадити системи електронного урядування та декларування доходів чиновників;
- важливо забезпечити відповідне представництво громадянського суспільства у процесі напрацювання державної антикорупційної політики, оскільки корупція в Україні впливає на суспільство в цілому і не може розглядатись, як окрема проблема (як наголошено в Оціночному звіті GRECO);
- імплементувати закони про прозоре фінансування політичних партій та публічні закупівлі;
- забезпечити принцип невідворотнього покарання для посадовців, що вчинили корупційний злочин, у тому числі за подання неправдивої інформації в декларації.

Список використаних джерел:

1. Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні. (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017р. р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4rada.gov.ua ukurier/gov/uf.
2. Індекс корупції CPI-2015 / Transparency International. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ti-ugain/org/CPI-2015.
3. За останні 2 роки рівень корупції в Україні зріс на 18%: дослідження. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/poslednie-goda-uroven-korruptsii-ukraine-1428572826.html>.
4. Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4rada.gov.ua.
5. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27 січня 1999 року // Офіц. вісник України, 2006 р. – № 44. – 41 с. – Ст. 2939.
6. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 р. // Офіц. вісник України, 2006 року. – № 94. – 252 с. – Ст. 592.
7. Про запобігання корупції // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49.
8. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія на 2014–2017р. р.) // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 46. – Ст. 2047.
9. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon3rada.gov.ua//laws/show/265-2015-п.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у 6 доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України стосовно вдосконалення засад діяльності Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів // Голос України, 27.02. 2016. – № 37.
11. Про внесення змін до Закону «Про прокуратуру» щодо забезпечення прозорості в організації діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з метою виконання рекомендацій МВФ // Голос України, 27.02.2016. – № 37.
12. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у 6 доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України стосовно удосконалення процедури арешту майна та інституту спеціальної конфіскації // Голос України, 27.02. 2016. – № 37.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінан-

сового характеру в 2016 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon5rada.gov.ua//laws/show/1022-19.

14. Статут групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_144.

15. П'ятий Додатковий звіт про виконання рекомендацій Україною для затвердження GRECO на 68 пленарному засіданні (Страсбург, 15–19 червня 2015 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.minjust.gov.ua/file//47347.

ГОРБАЧ О. В.,

кандидат юридичних наук, доцент
(Національна академія внутрішніх справ)

КУЧЕРЧУК Ю. С.,

студентка IV курсу
юридичного факультету
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 351.743

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАХИСТ В АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОМУ ПРОЦЕСІ

У науковій статті розкрито деякі питання реалізації права на захист в адміністративно-деліктному процесі. Акцентовано увагу на існуючих колізіях в адміністративно-деліктному законодавстві, що стосуються захисту прав та законних інтересів особи, які викликані недосконалістю і суперечністю правових норм.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, принципи адміністративної відповідальності, адміністративно-деліктна політика, адміністративний проступок, захисник, право на захист.

В научной статье раскрыты некоторые вопросы реализации права на защиту в административно-деликтном процессе. Акцентируется внимание на существующих коллизиях в административно-деликтном законодательстве, касающихся защиты прав и законных интересов лица, которые вызваны несовершенством и противоречивостью правовых норм.

Ключевые слова: административная ответственность, принципы административной ответственности, административно-деликтная политика, административный проступок, защитник, право на защиту.

In the research article reveals some of the issues of the right to defense in administrative tort process. The attention to existing conflicts in the administrative and tort legislation concerning the protection of rights and legal interests of a person caused by imperfect and contradictory legal norms.

Key words: administrative responsibility, principles of administrative liability, administrative tort policy, administrative offense, defender, right to protection.

